

MEDISCH CONTACT

OFFICIEEL ORGAAN VAN DE KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER GENEESKUNST

Hoofdredacteur: W. J. Royaards - Redactiesecretaris: J. J. van Mechelen - Bestuur: K. Vaandrager, Deventer, voorzitter; Prof. Dr. A. Kummer, Amsterdam, vice-voorzitter; Dr. C. de Groot, Rotterdam, secretaris; Dr. M. van der Stoel, Voorschoten, penningmeester; A. J. M. van Susante, Aalsl-Waalre - Redactie en abonnementenadm. Keizersgracht 327, Amsterdam, Tel. 33300.

Gemeenschap, Medicus en Maatschappij

Rede van de Voorzitter der Kon. Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, Mevr. J. W. v. d. Blink-Rolder, gehouden op het 10e Ledencongres, 2 oktober 1958.

Dames en Heren,

TOEN het Hoofdbestuur van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst mij aan het begin van dit jaar tot Voorzitter koos, heb ik dat gezien als een eer, waarvoor ik zeer gevoelig was, maar toch meer nog als een zware taak, die moeilijk te vervullen zou zijn. Het voorzitterschap brengt, naast allerlei interessante en dikwijls zeer leerrijke taken, ook verplichtingen mee, waarvan niet de minst belangrijke is, het houden van een rede op het jaarlijks Ledencongres van de Maatschappij. Mijn voorgangers hebben het voorbeeld gegeven, hoe men aan deze verplichting kan voldoen op een wijze, die waardevol is en constructief. Deze verplichting heeft ook een lichtzijde. Het opstellen van een rede voor het ledencongres brengt mee, dat men gedwongen is, in deze jachtige tijd, die weinig gelegenheid laat tot overdenkingen, zich rustig te zetten tot bezinning over stromingen, die in onze Maatschappij te onderkennen zijn; zich te realiseren, welke constructieve ge-

dachten in onze Maatschappij leven, om eventueel daaraan te kunnen appelleren; te overdenken, welke ontwikkelings-tendenzen, ten goede en ten kwade, zich in onze Maatschappij en onder de beroepsgenoten voordoen en welke stappen de Maatschappij in dat verband zou moeten nemen; te trachten zich voor ogen te stellen, langs welke lijnen de toekomst van onze Maatschappij zich zal ontwikkelen.

Vooral als voorzitter van de Maatschappij wordt men geconfronteerd met vele problemen, wordt men opmerkzaam op vele gevaren, die dreigen, zowel van buiten af als van binnen uit en wordt men tot nadenken gebracht over mogelijkheden voor de oplossing van de vraagstukken, die zich voordoen. In deze jaarlijkse Congresrede zal elke Voorzitter datgene naar voren brengen, wat hem — of háár, mag ik nu zeggen — het belangrijkste schijnt en het meeste bezig houdt.

Wanneer ik nu Uw aandacht ga vragen voor mijn beschouwingen over Gemeenschap, medicus en onze Maatschappij — die tenslotte ook een gemeenschap is — dan moet ik U van te voren waarschuwen, dat de titel van deze beschouwingen misschien een gewichtiger klank heeft dan de inhoud daarvan zal blijken te rechtvaardigen. Ik heb niet in het minst het voornemen om U, zo ik daartoe al bij machte zou zijn, een aantal wijsheden, axioma's en waarheden voor te houden, maar ik zou U slechts willen meenemen in een aantal overpeinzingen, waaruit, naar ik hoop, enkele constructieve gedachten naar voren zullen komen en waardoor ik tezamen met U, leden van de Maatschappij, mag trachten de juiste koers te vinden in een ontwikkeling in de hedendaagse samenleving, die ons meermalen verontrust.

Deze huidige samenleving staat geheel in het teken van de gemeenschap. De gemeenschapsgedachte, die al lang onder de mensen leefde, wordt nu langzamerhand gerealiseerd, op elk niveau, lokaal, nationaal, internationaal en het lijkt wel, of men alleen nog maar kan denken *van uit* deze gemeenschapsgedachte. Men kan zich afvragen of het individualisme nog wel bestaansrecht heeft. Is er nog een plaats voor het individu en zal het zich op zijn plaats kunnen handhaven? Moet hij zich niet voelen òf als een Don Quichotte, òf als een kluizenaar?

Velen Uwer zullen, evenals ik, meermalen de uitdrukking hebben gehoord „Wij zijn nu eenmaal individualisten”. Men kan dit, en ik denk daaraan het eerst, beluis-

INHOUD

13e Jaargang - 3 oktober 1958 - No. 40

	<i>blz.</i>
Rede Voorzitter der Maatschappij	619
Rede Oud-Voorzitter	623
Public Health in the Eastern Mediterranean	627
Brief uit Kopenhagen	629
<i>Van het Hoofdbestuur</i>	630
<i>Uit de Afdelingen</i>	630
Berichten	631
Ingezonden	632
Varia	632

teren uit de mond van artsen; maar de uitdrukking „Wij Nederlanders zijn nu eenmaal individualisten” of de bewering, dat Nederlanders in een bepaald verband „nu eenmaal individualisten zijn”, is evenmin ongewoon. Het zal U daarbij met mij zijn opgevallen, dat dit dan gezegd wordt met een zekere trots, met een zekere zelfvoldaanheid, die misschien niet altijd de juiste ondergrond is voor een objectieve beoordeling van de voor- en nadelen van dat individualisme.

Voorop moge ik stellen, dat een zeker individualisme voor een medicus een absolute noodzaak is en een voorwaarde voor de goede vertrouwenshouding arts-patiënt en dat het daarom juist is, dat de arts zich te weer stelt tegen *die* tendenzen, die dreigen dit individualisme te verstikken en het bestaan er van onmogelijk te maken. Maar anderzijds moeten wij zien, dat een te ver doorgevoerd individualisme slechts kan leiden tot isolering en dat men geïsoleerd en alléén, in de tegenwoordige wereld niet veel bereikt.

Een Amerikaans statisticus heeft eens vastgesteld, dat ongeveer 3000 werkers dagelijks in de weer moeten zijn, om één mens het zijne te geven: zijn voedsel, kleding, huis, ontwikkeling, cultuur, kennis enz. De schapenscheerder uit Australië, die wij in ons klimaat erkentelijk moeten zijn, kan men in deze groep — bij de gratie waarvan wij bestaan — evenzeer aantreffen als de onderwijzer, de hoogleraar en de werkers op allerlei gebied. Uit dit getallenbeeld kan men de conclusie trekken, dat ook de allerindividueelste individualist aan de gemeenschap dank verschuldigd is en dat hij ten minste bij 3000 stervelingen in het krijt blijft staan.

Geen enkele medicus, die dit zal ontkennen; maar velen hebben het gevoel, dat de medicus van weleer zijn persoonlijkheid, waarvan het individualisme een facet is, tot een veel rijker ontplooiing kon doen komen, dat hij een veel grotere vrijheid genoot dan de medicus van tegenwoordig, dat daardoor aan zijn individualisme en dus aan zijn persoonlijkheid minder geweld werd aangedaan dan aan die van de huidige medicus. En hiervan uitgaande komt men soms tot een afweershouding tegenover de gemeenschapsontwikkeling van onze tijd, een afweershouding die geboden lijkt uit zelfverdediging, en die plicht lijkt om voor de patiënt te kunnen blijven wat deze van ons verwachten mag!

Maar laat ons nagaan of dit gerechtvaardigd is; laat ons nagaan of het juist is, dat de tegenwoordige ontwikkeling onze vrijheid beknot en ons individualisme aan banden legt.

Op het eerste gezicht lijkt het nauwelijks voor bestrijding vatbaar en bovendien hebben wij dit de laatste jaren zo dikwijls horen verzekeren, dat wij er niet meer toe komen, onszelf deze vraag ernstig voor te leggen. Toch zou ik U, hier op dit moment, de vraag willen voorleggen: Is dit wel zo? Of misschien beter: In hoeverre is dit zo?

Veroorloof mij, U eerst een vergelijkend beeld te geven, hoewel deze vergelijking, evenals elke andere vergelijking, niet in alle opzichten opgaat.

De mens in de allereerste ontwikkeling der beschaving kon zich vrijelijk voortbewegen op de aarde, ongehinderd door wetten of geboden of verkeersregels. Hij liep naar eigen verkiezing langzaam of snel, naar rechts of naar

links precies zoals het hem goeddacht; maar zijn mogelijkheden waren niet groot. Zijn bewegingsvrijheid was dus *niet* beperkt door hetgeen hij niet *mocht*, maar deze was ten zeerste beperkt door hetgeen hij niet *kon*. Plaats daartegenover de mens van tegenwoordig. Zijn mogelijkheden zijn oneindig veel groter geworden. Maar dezelfde ontwikkeling, die hem de auto en de vliegtuig ter beschikking stelde, heeft tevens de wetten en verkeersregels, de maximum snelheden en de verbodsbepalingen noodzakelijk gemaakt en gebracht. Zijn bewegingsvrijheid wordt nu in sterke mate beperkt door hetgeen hij niet mag, maar deze bewegingsvrijheid is oneindig veel groter geworden door hetgeen hij tegenwoordig kan. Wij zien dus, dat de bewegingsvrijheid van de mens in de loop der eeuwen, niettegenstaande de steeds toenemende geboden en verboden, op verrassende wijze is toegenomen.

Halen wij ons het beeld voor ogen van de medicus van weleer, bijvoorbeeld van zo ongeveer rond de eeuwwisseling.

Het sterkst dringt zich aan ons op, dat hij een hyper-individualist was; bovendien had hij autoriteit, men had respect voor hem en zijn simpele aanwezigheid verwekte, in de omgeving, waar hij zich vertoonde, eerbied.

Wat was het voor hem vanzelfsprekend, alleen te rade te gaan met zijn persoonlijke opvattingen en zijn individuele zienswijze ongehinderd in toepassing te brengen. Hoe kon hij zich, zonder een enkele opgelegde beperking, geheel in overeenstemming met zijn kennen en kunnen, aan zijn patienten wijden!

Dit lijkt voor velen van ons thans nog een heerlijk beeld uit het verleden, maar vormen wij ons op deze wijze wel een éérlijk beeld? Of is het zó, dat, op een afstand en in de herinnering, alleen de mooie trekken tot ons spreken en de lelijke vervagen?

Natuurlijk was de medicus van toen een kind van *zijn* tijd, zoals wij het zijn van de onze.

Kon hij, veel meer dan wij, zijn hulp geven volgens zijn individuele opvattingen, in zijn dagelijks leven was hij toch onderworpen aan de maatschappelijke verhoudingen van toen en had hij zich daarbij aan te passen.

Deze maatschappelijke verhoudingen waren toen geheel anders, véél scherper geaccentueerd. Evenals de medicus van *nu*, moest hij dagelijks wezenlijke inhoud geven aan de hem op voorhand gegeven autoriteit; ook in het maatschappelijk beeld van *zijn* dagen wilde men in hem de geofende, de bekwame man ontmoeten, met zijn kennis op het peil van de wetenschappelijke ontwikkeling van die tijd, maar meer nog wilde men, ook toen, evenals men van zijn medicus in de huidige tijd verlangt, in hem zien de rustige, evenwichtige, behulpzame raadsman, die zijn adviezen richtte naar de mogelijkheden van het milieu, waarin en waaraan ze werden gegeven. Maar: Hoe *anders* waren de mogelijkheden. Aan zijn sociale zin werden juist ook onder de toen geldende verhoudingen hoge eisen gesteld: zelfs wel hoger dan tegenwoordig, want de weg tussen de wieg en het graf — die ons tegenwoordig wel eens als zéér begaanbaar wordt afgeschilderd — was voor velen in zijn tijd zwaar en ongeplaveid.

Men wilde in hem de man van hoge opvattingen ontmoeten, ook in deze zin, dat hij — en ik zeg dit met enige nadruk — uit hoofde van zijn beroep elk uur van

de dag en van de nacht tot hulp bereid was en mede daardoor alle niet geringe opgaven kende van die zozeer vereerde en soms geïdealiseerde individuele beroepsuitoefening van zijn dagen. Hij was een individualist, hetgeen ook in de hand gewerkt werd doordat omgeving en omstandigheden dit noodzakelijk maakte, maar men vergete niet, dat de verantwoordelijkheid daardoor voor hem juist te groter moet zijn geweest; een last, die hij ook zeer *individueel* had te dragen; hetgeen hij dan ook deed, en met waardigheid, omdat deze verantwoordelijkheid inhaerent was aan het individualisme in zijn beroep van toen!

Er is weinig fantasie voor nodig om hem te zien gaan in die ijskoude winters, die de goede oude tijd rijk geweest schijnt te zijn, in zijn onverwarmde koets, op werkdagen en op zondagen, omdat men nog niet geëvolueerd was tot de opvatting, dat de regeling van zondagsdiensten, weekenddiensten en ook vakantie voor een arts noodzakelijk waren om gezond en geestelijk op peil te blijven.

Aan de zeer individuele uitoefening van zijn beroep kon geen afbreuk worden gedaan door de telefoon en hij behoefde niet te overwegen of hij opvattingen van anderen in zijn individualistische overwegingen zou toelaten door de praktische onmogelijkheid van intercollegiale consulten of besprekingen.

Wàs hij echter wel de benijdenswaardige, die sommigen nu in hem plegen te zien? Zijn wij niet op een dwaalspoor als wij de sociaal medische status idealiseren, van de collegae, die zo om en nabij het gouden feest van onze Maatschappij, dus \pm 60 jaar geleden, leefden en werkten en ten opzichte van wie sommigen van onze tegenwoordige collegae zich in een minder gunstige positie wanen?

Dezelfde vooruitgang, die ons de moderne betrouwbare auto heeft gegeven, voorzien van radio en verwarming, heeft ons ook de moderne chirurgie geschonken, compleet met het moderne ziekenhuis en de moderne anaesthesie.

Dezelfde maatschappelijke vooruitgang, die zo velerlei armoede — die de medicus dagelijks om zich heen zag en waarin hij als enkeling slechts kleine en onvoldoende correcties kon aanbrengen — praktisch heeft doen verdwijnen, heeft ook de ziekenfondsen in het leven geroepen en de gehele sociale wetgeving met alle gevolgen van dien, soms ook onaangename. Dezelfde wetenschappelijke ontwikkeling, die ons de sulfa en de penicilline ter beschikking heeft gesteld, heeft ons ook afhankelijk gemaakt van industrie en gemeenschap.

Als men nu de vraag stelt of de medicus van thans door de voortdurend toenemende ontwikkeling het terrein van zijn bewegingsvrijheid beperkt ziet, dan is men wel geneigd daarop bevestigend te antwoorden. Als men ervaart, dat er door de gemeenschap in de tegenwoordige tijd zo van alle kanten aan de medicus wordt geappelleerd, als medicus, als collega, dus als lid van de groeps-gemeenschap en als lid van de totale gemeenschap, dan kan de gedachte, dat het met zijn vrijheid en individualiteit gedaan is, gemakkelijk ingang vinden.

Nu zal niemand ontkennen, dat hier dreigingen aanwezig zijn en dat in dit alles grote gevaren schuilen. Waakzaamheid is hier geboden! Maar waakzaamheid tegenover bedreiging eist tevens objectieve zelfbezinning en die zal er toe moeten leiden, dat men niet alleen de balans opmaakt en kijkt naar wat verlies is, of schijnt,

doch dat men zich ook bezint op de winst, die er voor de medicus als zodanig en ook voor hem als lid van de gemeenschap — want dat is hij immers ook — op te tekenen valt.

Het is toch duidelijk, dat er maatschappelijke ontwikkelingen zijn — en dat maakt de bezinning soms zo moeilijk — die men als medicus moeilijk kan aanvaarden, doch die voor alle leden van de gemeenschap, en dus ook voor de medicus en de zijnen, een duidelijk profijt meebrengen.

Wij behoeven niet blind te zijn voor de beperkingen, die de vrijheid van het beroep heeft ondergaan door de verandering, ontstaan in de wetenschappelijke en maatschappelijke structuur van onze hedendaagse samenleving. Wij kunnen en willen niet over het hoofd zien, dat de geboden en verboden van de ziekenfondsen en van de sociale wetten soms sterk ingrijpen in de individuele praktijkuitvoering van de arts.

Maar staat tegenover de vele beperkingen van ons vrije beroep niet een sterke uitbreiding van de mogelijkheden in onze vrije beroepsuitoefening? Men leze voor dit schijnbaar zo ingewikkelde onderscheid het boekje van Prof. van der Ven „Het Vrije Beroep” en verder de vele stukken, die over dit onderwerp zijn geschreven, o.a. in Medisch Contact.

Om het voor ons heel duidelijk te stellen: Vergelijk de vrijheid van de medicus vóór de 2e wereldoorlog als hij een pneumonie-patiënt moest behandelen, toen nog zonder enige beperking van soorten en hoeveelheden, die ons tegenwoordig zijn opgelegd, maar ook zonder de zegenrijke werking van sulfa of penicilline preparaten, mèt de vrijheid van de medicus van tegenwoordig als hij een pneumoniepatiënt moet behandelen! Is de vrijheid van nu, ontstaan door zijn veel uitgebreider therapeutisch arsenaal, niet veel groter, niettegenstaande de thans opgelegde beperkingen?

En als ik nu opnieuw de vraag stel, die ik in het begin aan U voorlegde: Is het juist als men uitgaat van de premisse, dat de tegenwoordige ontwikkeling onze vrijheid beknot en ons individualisme aan banden legt, dan meen ik deze vraag ontkennend te moeten en te mogen beantwoorden.

Dit te constateren, is van uitermate groot belang! Dit inzicht te verkrijgen, heeft vérstrekkende consequenties! Niet deze, dat wij nu alles maar moeten prijzen wat de tegenwoordige tijd brengt. Niet deze, dat wij nu ons verzet tegen bepaalde schadelijke of ongewenste facetten van de hedendaagse ontwikkeling maar moeten opgeven. Maar wel is de consequentie, dat een negatieve houding, tegenover alles wat het heden ons brengt, ongemotiveerd is en niet door de feiten gerechtvaardigd en dat alleen een positieve en constructieve medewerking onzerzijds verantwoord is.

Actief het goede, dat de tegenwoordige tijd ons brengt, bevorderen, positief de nadelen, waar mogelijk bestrijden of zien te voorkomen, en met begrip de onvermijdelijke consequenties voor zover deze inhaerent zijn aan een overigens waardevolle maatregel, aanvaarden.

Ik wil in dit verband herinneren aan de uitkomst van een enquête, welke het Instituut voor Sociale Onderzoeken van het Nederlandse Volk heeft gehouden, waar-

bij de arts, in de waardering van het beroep de tweede plaats inneemt, achter de hoogleraren, die de eerste plaats bezetten, en vóór alle andere beroepen en ambten.

Men kan tegen deze uitkomst allerlei bedenkingen aanvoeren en terecht! Niettemin maak ik er gebruik van, en wel om er zonder enige hovaardij een betekenis aan te ontleenen, die voor allen duidelijk is. Gebleken is namelijk, dat de arts in *alle* maatschappelijke groeperingen, waarover deze enquête zich uitstreckte, op deze hoge plaats in de rangorde van de beroepswaardering werd geplaatst. Ieder onzer weet, of hij nu praktiserend arts is of in ander opzicht als arts werkzaam, dat de medicus, ondanks welke omringende sociale omstandigheden ook, wordt gezien als degene, die in de daarvoor in aanmerking komende ogenblikken de intieme raadsman is, wiens kennis, gezag, doch ook wiens woord en wiens geestelijke rust, kortom wiens totale persoonlijkheid, het rustpunt en het houvast wordt voor zieken en bezorgden.

De arts van tegenwoordig moge voor zichzelf een wat bescheidener plaats in het algemeen maatschappelijk vlak opeisen dan men hem blijkbaar vroeger en ook thans nog toekent, in de realiteit gelegen in de uitoefening van zijn beroep, is hij geen ander dan weleer en wordt hij, getuige de uitkomst van deze enquête, precies zo gezien — of moet ik zeggen wordt van hem precies hetzelfde en niets minder verwacht dan hetgeen voorgeslachten in hun medische raadsman wilden en ook konden zien.

Daarom moet de arts van tegenwoordig zich realiseren dat juist omdat het publiek nog juist evenveel van hem verwacht als bij het begin van de eeuw en dus de noblesse van het beroep nog even groot is als toen, dit een even grote verantwoordelijkheid aan de artsen oplegt van plichtsbetrachting en toewijding en respect afdwingende houding als toen.

Het kan nuttig zijn ons bij tijd en wijle van onze uitzonderlijke positie bewust te zijn, wanneer het de *schijn* heeft, dat de veranderde maatschappelijke constellaties onze plaats al te zeer aantasten.

Dit laatste moge in uiterlijke omstandigheden in meer of mindere mate het geval zijn, naar het wézen van ons beroep ligt de individuele beoefening er van buiten het bereik van door de gemeenschap te stellen regelen. Niet, dat ik hier bewust zou willen signaleren, dat de gemeenschap er systematisch naar streeft, in te dringen in de verhouding arts—patiënt; ik meen, dat wij bij objectieve beoordeling mogen constateren, dat de gemeenschap zich nimmer *rechtstreeks* wil mengen in deze verhouding, ook al kan niet worden tegengesproken, dat zij soms, zonder er zich misschien goed van bewust te zijn, langs *indirecte* weg met haar regels en geboden toch gevaarlijk dicht kan komen bij deze inmenging, niet beseffend, dat een aantasting van de verhouding arts—patiënt niet alleen de medici als groep, maar veelmeer nog de patiënten zou treffen.

Dat de arts wordt gezien op een wijze zoals gelukkig nog steeds het geval blijkt te zijn, is ongetwijfeld het effect van een optreden in het maatschappelijk leven van een veelheid van individualisten, die zich in een gemeenschap verbonden voelen en die de exponent van die verbondenheid reeds meer dan een eeuw geleden vorm heb-

ben gegeven in onze Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst.

Waar onze Maatschappij aan de opvattingen en levenswijze van haar leden bijzondere eisen is gaan stellen, leidt dit er toe, zoals professor van Heek zegt in zijn inaugurele rede 1948, dat het individuele zelfbewustzijn van de enkeling met het collectief zelfbewustzijn van de stand gedeeltelijk wordt versmolten en daardoor een grote versterking ondergaat.

Zo treedt de enkeling in zijn groep niet enkel op als individu, maar als vertegenwoordiger van zijn groep.

Hoewel ik begrijp, dat het tegendeel moeilijk is te bewijzen — ook daarvan zou men eerst de praktijk moeten leren kennen — ben ik overtuigd te mogen zeggen, dat onze Maatschappij als gemeenschap een eenheid is, van een veelheid individualisten, — en ik bedoel hier dus individuele werkers — die tot de handhaving van de positie en het aanzien van de arts door alle moderne sociale evoluties heen, in zeer belangrijke mate heeft bijgedragen of daarvan bewaarster is geweest.

En wanneer ik het beeld van onze Maatschappij bezie tegen de achtergrond van hetgeen ik tot nu toe naar voren heb gebracht, dan is de betekenis en de onverminderde noodzakelijkheid van het bestaan van onze Maatschappij duidelijker dan ooit.

Naast vele individuele positieve bijdragen van een groot aantal artsen aan de gehele medisch-sociale ontwikkeling, is juist de ontwikkeling van onze Koninklijke Nederlandse Maatschappij het bewijs, dat de grote meerderheid van de Nederlandse artsen de collectiviteit heeft aangevaard, waar deze nodig was, en begrepen heeft, dat in de moderne tijd het individualisme in zijn goede en noodzakelijke vorm alleen is te handhaven via een gemeenschappelijk optreden.

En daarom heeft de Maatschappij steeds bewust gestreeft — en dit zal zij ongetwijfeld ook in de toekomst blijven doen — naar een juiste synthese tussen individualisme en gemeenschap of, meer direct gezegd, tussen medicus en gemeenschap.

In de titel, die ik koos voor deze overdenkingen „Gemeenschap, medicus en onze Maatschappij” zie ik dus onze Maatschappij als de bindende factor tussen gemeenschap en medicus en zie ik het als de taak van de Maatschappij om enerzijds de medicus te doordringen van zijn plichten tegenover de gemeenschap en anderzijds de gemeenschap te overtuigen van de noodzaak de medicus de mogelijkheden te geven, die noodzakelijk zijn voor een juiste uitoefening van het beroep van arts.

Wel is de positie, die de artsen innemen en de waardering, die zij in het algemeen genieten, slechts te handhaven zolang, en in zoverre de artsen een positieve factor vormen in de bevordering van de volksgezondheid.

Als onze Maatschappij zich hierdoor zal laten leiden, en dit kan alleen indien dit onder de artsen leeft, dan zal onze Maatschappij en zullen haar leden zich wachten voor kortzichtige en egoïstische strevingen en dan zullen de artsen dóór de Maatschappij er in slagen, hun waarde voor de gemeenschap te handhaven.

Hoewel het moeilijk is in de toekomst te zien, is het toch wel duidelijk, dat de praeventie een steeds grotere plaats zal gaan innemen en dat de praktiserende arts in

toenemende mate en met toenemend resultaat daarbij kan en moet worden ingeschakeld. Maar dit vraagt meer dan ooit samenwerking van allerlei instanties op het gebied der Volksgezondheid, en activiteiten, die gesteund moeten worden door de gemeenschap.

Hier in Zeeland dient de symboliek zich zo treffend aan als het er om gaat een vergelijking te maken met wat onze Maatschappij tot nu toe mocht zijn en welke taak nog voor haar is weggelegd.

In nauwelijks enig ander gewest van ons land dan juist in deze provincie, waarin wij thans tezamen zijn gekomen heeft de kracht van de gemeenschap zich zo gemanifesteerd als te zijn de resultante van een veelheid van individuele uitingen van moed en trouw, van individueel geloof en doorzettingsvermogen, door alle noden, rampen en onherstelbare verliezen heen!

Men heeft hier in de levenswerkelijkheid voor geweldige opgaven gestaan en zware tegenslagen moeten overwinnen, waartegenover de taak en de moeilijkheden van onze Maatschappij slechts klein schijnen.

En als de individualisten onder ons zich soms overspoeld dreigen te voelen door de gemeenschapsregelingen, verplichtingen en maatregelen, laten zij dan het aloude

Zeeuwse devies niet vergeten: Luctor et Emergo, ik worstel en ontkom.

En zoals de Nederlanders sedert onheuglijke tijden en met name ook hier in Zeeland, zich met succes hebben verdedigd tegen de zee, maar tevens in ruime mate gebruik hebben gemaakt van alles wat de zee kan bieden om het leven te veraangename en te verrijken — zodat men de zee noemde onze vijand en onze vriend tegelijk — zo zal in onze huidige samenleving het individu zich hebben te verdedigen tégen, en zich hebben te bedienen ván de gemeenschap; en ook het omgekeerde is waar: ook de gemeenschap zal zich hebben te verdedigen tégen, maar zich tevens hebben te bedienen ván het individu.

En zoals leiding en deskundig advies nodig zijn om met succes de strijd te voeren *tegen* het water en met goed resultaat gebruik te maken *van* het water, zo is de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst nodig om gemeenschap en individuele medicus te brengen tot harmonieuze samenwerking.

Indien deze overwegingen, of zo gij wilt deze overpeinzingen, U er toe brengen, dit alles nog eens nader te overdenken, zal daarmede de „Gemeenschap, Medicus en onze Maatschappij” zijn gediend. Ik heb gezegd.

JAAR (1957)-OVERZICHT

Rede van de oud-voorzitter der Kon. Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst, Dr H. Festen, gehouden op het 10e Ledencongres, 2 okt. 1958.

Dames en Heren,

De congressen van onze Maatschappij, waarmede men bij wijze van experiment in 1948 is begonnen zonder de steun van een reglementaire basis, hebben zich desondanks óf misschien wel juist daarom, in korte tijd een vaste plaats in ons Maatschappij-leven veroverd; het in grote lijnen nog ongewijzigd programma kondigt ieder jaar een overzicht van de afgetreden voorzitter aan.

Hoewel op het eerste congres de toenmalige Voorzitter, die zelf in de eerste plaats als oprichter van deze nieuwe vorm van jaarlijkse bijeenkomst kan worden aangezien, de bedoeling van dat overzicht duidelijk aangaf: „een korte terugblik over diens ambtsperiode”, hebben bijna al mijn voorgangers zich afgevraagd, wat er op dat ogenblik van hen werd verwacht. Geheel onbegrijpelijk is dat niet, omdat er vanaf de oprichting der Maatschappij ieder jaar een Jaarverslag verschijnt van de hand van onze Secretaris-penningmeester, in vroeger jaren een lang verhaal (15 blz. druk in 1868!) in bloemrijke taal waarin weinig feiten konden worden vermeld en dat door de Secretaris op de Algemene Vergadering werd voorgedragen, thans een betrekkelijk kort en zakelijk verslag, met een zeer groot aantal feiten, waarvan de leden en belangstellenden kunnen kennis nemen.

Is het slechts uit een soort piëteit ten opzichte van de persoon, die thans geen verantwoordelijkheid meer draagt, het oude circus-paard, dat nog eens mag opdraven

(Hulst), of heeft men hem juist daarom, omdat hij niet langer de sloopstomp van het Hoofdbestuur behoeft te hanteren, de gelegenheid willen geven, gedachten naar aanleiding van dat jaar van buitengewone ervaring, naar voren te brengen?

Ik voel er het meest voor mij aan te sluiten bij de gedachte van Ittman (1953) die zei: „Ik zal mij beperken tot het noemen van een aantal feiten, die ik nu nog als belangrijk zie en daaraan vastknopen enkele gedachten het wel en wee onzer Maatschappij betreffende, nu ik voor de laatste maal in de gelegenheid ben mij tot U te richten”.

Een terugblik, waarbij door de afstand van vele maanden stemmingen vervloeien tot een monotoon gemurmur en ontelbare details wegvallen in de nevel, die het verleden omgeeft, doch waarin het geoefend oog van de gene, die een jaar lang bedrijfsleider mocht zijn bij de bouw, nog enkele duidelijke contouren waarneemt, die herinneringen oproepen.

Hoewel ik mij moet hoeden voor een „ad majorem gloriam praesidis antecedentis”, (Sluyters), wordt de betekenis van deze feiten alleen duidelijk wanneer men ze plaatst in het verleden en de toekomst van onze Maatschappij.

Een persoonlijke visie als resultaat van de ervaring van een voorzitter die meer wilde zijn dan een ornament (C. L. C. van Nieuwenhuizen) en ik wens de Maatschappij toe dat zij nog veel voorzitters zal krijgen die meer dan een ornament willen zijn, want ornamenten zijn over het algemeen kostbaar en onpraktisch, zij vervelen gauw en hangen of staan vaak in de weg.

In dat landschap van een jaar Maatschappij-leven, dat